

Spis treści

Przedmowa	7
Słowo od Redaktora	9
Jerzy Szwankowski Antenaci Leona Janty-Pończyńskiego	11
Włodzimierz Jastrzębski Działalność patriotyczna i niepodległościowa Leona Janty-Pończyńskiego w początkowych dekadach XX wieku	41
Zdzisław Biegański Działalność Leona Janty-Pończyńskiego w Senacie RP I i III kadencji (1922-1927 i 1930-1935)	59
Jacek Knopek Leon Janta-Pończyński – ziemianin, działacz gospodarczy i minister rolnictwa w pięciu rządach II RP (1930-1932)	83
Alicja Żardecka Sprawozdanie z obchodów 150-lecia urodzin Leona Janty-Pończyńskiego w dniach 16-26 maja 2017 r.	97
Aneks	105

Przedmowa

Leon Janta-Połączyński, ziemianin rodem z Pomorza Nadwiślańskiego, studia odbył na uniwersytetach w Krakowie, Berlinie i Paryżu, doktor obojga praw, działacz narodowy w okresie zaboru, polityk i mąż stanu w Polsce odrodzonej, zasługuje na dogłębne poznanie i przypomnienie.

Pod zaborem pruskim i w czasie nasilonej germanizacji prowadził aktywną działalność gospodarczą, oświatową i polityczną. Jako członek Sejmiku i Wydziału Powiatowego w Tucholi oraz współzałożyciel i prezes Banku Ludowego, spółdzielni „Rolnik” i „Kupiec” zasilął gospodarczo żywioł polski na Pomorzu. Czynny był w spółdzielniach kredytowych i zarobkowych z centralą w Poznaniu. W końcu XIX wieku został patronem włościańskich kółek rolniczych na Pomorzu, dla których wydawał i redagował tygodnik „Kłosa”. Umacnianiu polskości miast i miasteczek służyć miała „Gazeta Gdańska”, której był współtwórcą i współwydawcą. Oba te pisma odegrały ważną rolę w organizacji ruchu polskiego na Pomorzu Nadwiślańskim.

Podczas wielkiej wojny utrzymywał kontakty z działaczami niepodległościowymi w Wielkopolsce i na Śląsku. W grudniu 1918 roku został wybrany do Polskiego Sejmu Dzielnicowego w Poznaniu i zabiegał o powrót byłej dzielnicy pruskiej łącznie z Pomorzem do Polski. Jako znakomity znawca problemów tej ziemi należał do grona delegatów i ekspertów rządu polskiego na konferencji pokojowej w Paryżu. Aktywnie działał na rzecz powrotu do Polski Pomorza łącznie z Kaszubami.

W latach 1919-1921 pełnił funkcję podsekretarza stanu w utworzonym Ministerstwie b. Dzielnicy Pruskiej w Poznaniu. Kierował administracją województw poznańskiego i pomorskiego i departamentem politycznym. W 1920 r. organizował przejęcie Pomorza przez Polskę.

W odrodzonej Polsce udzielał się w Chrześcijańsko-Narodowym Stronnictwie Rolniczym, którego był współzałożycielem i czołowym działaczem. Dwukrotnie był wybierany do Senatu RP, a jako minister rolnictwa zasiadał w pięciu rządach.

Zawsze bliskie mu były wieś i rolnictwo. Za jego kadencji w Ministerstwie Rolnictwa zapoczątkowano akcję ułatwiania drobnym rolnikom spłat uciążliwych zobowiązań kredytowych oraz uaktywniono interwencyjne zakupy przez państwo nadwyżek zbożowych. Poprawie gospodarczego położenia wsi służyć miało ożywienie eksportu rolnego. W celu powstrzymania kryzysu gospodarczego w 1930 roku odbyła się międzynarodowa konferencja ośmiu państw bałtycko-bałkańskich, której Janta-Połączyński był inicjatorem i organizatorem. W latach następnych uczestniczył w konferencjach tych państw w Belgradzie, Sofii i Budapeszcie. W 1935 roku był

delegatem Polski na Europejski Kongres Ekonomiczny w Brukseli. Przewodniczył delegacji polskiej pertraktującej z Niemcami w sprawie traktatu handlowego.

Znakomity znawca problematyki rolnej, często wypowiadał się na łamach pism i w licznych broszurach. W latach późniejszych był także autorem kilku prac na temat rolnictwa.

Okres drugiej wojny światowej przetrwał w Generalnym Gubernatorstwie, przebywając w Milanówku, Rzeszowie oraz okolicach Krakowa. Po jej zakończeniu i konfiskacie majątków pracował początkowo w Państwowych Nieruchomościach Ziemskich w Poznaniu jako organizator wystaw rolniczych, a w latach 1948-1958 jako kierownik Muzeum Piastowskiego w Brzegu na Śląsku. Ostatnie lata życia poświęcił zbieraniu dokumentów historycznych i pisaniu pamiętników.

Polska zwana ludową, uzależniona od Związku Sowieckiego, nie chciała korzystać z wiedzy i doświadczenia tego znakomitego znawcy wsi i rolnictwa. Po odzyskaniu przez Rzeczpospolitą suwerenności powracają postaci zapomniane i wykreślane z kart historii. Jest wśród nich Leon Janta-Pończyński, jeden z najwybitniejszych Pomorzan w najnowszych dziejach Polski.

Senator Rzeczypospolitej Polskiej
Andrzej Kobiak

Słowo od Redaktora

Do rąk Czytelników trafia publikacja zawierająca kilka artykułów naukowych poświęconych postaci wybitnego Pomorzana, polityka, działacza niepodległościowego i społecznika, Leona Janty-Pończyńskiego (1867-1961). Jego aktywność przypadła na czas przełomu w dziejach państwa i społeczeństwa polskiego, gdy w końcowych latach zaboru pruskiego niezbędne było umacnianie polskiej tożsamości narodowej, obrona polskości, zaś po 1918 roku – uczestnictwo w budowie podstaw pozycji międzynarodowej i wewnętrznej odrodzonego państwa polskiego. W pracach poszczególnych autorów, wśród których znaleźli się uznani badacze historii regionu Pomorza i Kujaw, rozbudowano wiele wątków z bogatej biografii L. Janty-Pończyńskiego, do niedawna postaci mało znanej, wprowadzonej na karty dziejów Polski i regionu dopiero w ostatnich latach, głównie dzięki staraniom jednego ze współautorów książki, prof. Włodzimierza Jastrzębskiego. W pracy ukazano m.in. wnikliwie dzieje przodków Leona Janty-Pończyńskiego, którzy od stuleci związani byli z regionem pomorskim i okolicami Tucholi, następnie aktywność Janty-Pończyńskiego w czasach zaboru pruskiego, służącą obronie polskich rolników i kupców, samorządów lokalnych, jak też Jego udział w odbudowie państwowości polskiej w latach 1919-1921. Sporo uwagi poświęcono także charakterystyce działań L. Janty-Pończyńskiego jako senatora dwóch kadencji w parlamencie Drugiej Rzeczypospolitej i ministra rolnictwa w latach 1930-1932.

Publikacja powstała dzięki staraniom władz Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy i Senatora Rzeczypospolitej Polskiej, Andrzeja Kobiaka, który zainicjował cykl przedsięwzięć mających przybliżyć współczesnym pokoleniom Polaków dokonania wielkiego poprzednika, związanego z Pomorzem Nadwiślańskim. W sprawie tej wypowiedział się Senat Rzeczypospolitej Polskiej, który 16 maja 2017 roku podjął uchwałę w sprawie uznania zasług dla Państwa Polskiego Leona Janty-Pończyńskiego w 150. rocznicę urodzin. Zorganizowano ponadto konferencję naukową i cykl wystaw obrazujących działalność senatora z Borów Tucholskich. W publikacji znalazło się miejsce na podsumowanie obchodów jubileuszowych. Książka ta może okazać się pomocna na poziomie edukacji powszechnej, zwłaszcza wpisuje się w cykl działań podejmowanych w związku z obchodami 100. rocznicy odzyskania niepodległości przez Polskę, ale powinna także zainteresować miłośników historii regionalnej. Dość powszechnie przyjmuje się, że publikacje pozwalające na odkrywanie losów poszczególnych osób, bohaterów naszej niepodległości, wpływają na budowanie postaw patriotycznych i umacnianie świadomości narodowej.

Zdzisław Biegański